

דף ק"ח

כנגד מה תקנו ששה שופרות

מביאה הגמרא את מה ששנינו במשנה
בשקלים, י"ג קופות שנקראו 'שופרות' היו

במקדש: שבעה פירשו מה נותנים בהם¹²⁵⁸, וששה לא פירשו בפרטות
מה נותנים בכל אחד, אלא המעות הולכות לנדבת צבור 'קיץ המזבח'.
ונחלקו אמוראים מדוע תקנו לחלק אותם קופות לששה, על אף שכל
המעות הולכות לאותה מטרה:

א. חזקיה אמר¹²⁵⁹, כנגד ששה בתי אבות שבכל אחד ממשמרות הכהנים,
כל בית אב עובד ביום שלו בשבוע, ובשבת כולם שוים. וכדי שלא יבואו
למריבה על עורות הקרבנות שנקנים מהכסף שבקופה, תיקנו להם
חכמים ששה קופות, שלכל בית אב יהיה קופה כנגד יום משמרתה, ויהא
שלום זה עם זה¹²⁶⁰.

ב. רבי יוחנן אמר, מתוך שהמעות לנדבה מרובים, אם יהיו בקופה אחת
יש חשש שהמעות יתעפשו, ולכן תיקנו להם שופרות מרובים.

ג. זעירי אמר, ששה הקופות כנגד ששה סוגי בהמות המוקרבים לעולה:
פר, עגל, איל, כבש, גדי ושעיר. שכל אחד מביא מעות כשווי הקרבן,
והכהנים משתמשים במעות לסוג הבהמה שנדבו. וזה כרבי הסובר
שהנודר להביא קרבן קטן והביא גדול לא יצא.

ד. בר פדא אמר, תקנו ששה קופות כנגד ששה מקרים שונים שדמי
קרבן לא הולכים למה שהפרישו אלא לנדבה. והכוונה למקרה שאבד
לאדם קורבנו והפריש מעות לשם קרבן חדש, ולבסוף נמצא הקרבן
הראשון, שדין המעות השניים לנדבה. וכיון שהמעות הוקדשו לשם

1258 נותנין בהם: א. תיקלין חדתי, ב. תיקלין עתיקין, ג. קינים, ד. גזולי עולה, ה. עצים, ו. לבונה, ז. זהב
לכפורת. רש"י.

1259 סימן: קמ"ף ש"ע.

1260 פעורות של בהמות הנקחות מן השופרות היו לכהנים שמקריבין העולות; וכל זמן שאין המזבח בטל – לא
היו לזקחין מן השופרות, ואם לא היה להם אלא שופר אחד יכולין לבא למריבה, שמא באותו יום של בית אב
ראשון או של בית אב שני יביאו נדרים ונדבות הרבה – לא יטול הבית אב מן השופר כלום, ובשאר ימות השבוע
של אלו בתי אבות לא מייתו נדרים ונדבות כל כך, ונמצא אותם בתי אבות מקריבות מן השופר שלא יהא המזבח
בטל, והווי עורות שלהם, ומנצי הנך קמאי בהדי הנך, ואמרי 'יש לכם עורות ואנו אין לנו כלום' ואי משום הנך
עולות שהביאו יחידים במשמרות שלנו – משום מזלינו הוא! הלכך תקינו ששה שלא יטול זה משופרו של זה;
וכשהמעות באות – נותנין אותן לששה שופרות. רש"י.

קורבנות השונים זה מזה, תקנו קופות שונות. וששה סוגי הקרבנות: 1. דמי פרי חטאת ציבור הולכים לקופה ראשונה, 2. דמי אילי אשם גזילות ומעילות הולכים לקופה שנייה, 3. דמי כבשי אשם נזיר ומצורע הולכים לקופה שלישית¹²⁶¹, 4. שעירי חטאת ציבור של רגלים¹²⁶², 5. מותר דמי קרבן הולכים לקופה חמישית, כגון שהפריש דמים והוולו הבהמות, 6. מעה קטנה הבאה כתוספת למחצית השקל כששניים הביאו יחד שקל, הולך לקופה ששית.

ומבארת הגמרא, שכולם לא אמרו כחזקיה, כיון שלא חוששים למריבה בין בתי אבות הכהנים¹²⁶³. לא אמרו כרבי יוחנן, שלא חששו לעיפוש המעות. לא אמרו כזעירי, כיון שאין פוסקים כרבי שהיא דעת יחיד. וכולם לא אמרו כבר פדא, שלא ייחדו שופר נוסף למותר דמי קרבן שהוול, שהרי כל הקופות הראשונות מיועדות לדמי נותר. וכן המעה לא הולכת לנדבת המזבח אלא לבדק הבית עם מחצית השקל. ששנינו בברייתא, רבי מאיר אומר הקלבון הולך לשקלים, ורבי אליעזר אומר הולך לנדבה.

ומביאה הגמרא טעמים נוספים לששת השופרות:

ה. שמואל אמר, בכל אחד מששת הקופות נותנים כנגד ששה קרבנות שנותר מהדמים שהפרושו עבורם: 1. מותר חטאת 2. מותר אשם 3. מותר אשם נזיר, 4. מותר אשם מצורע¹²⁶⁴, 5. מותר מנחת חוטא¹²⁶⁵, 6. מותר עשירית האיפה של כהן גדול¹²⁶⁶.

ו. רבי אושעיא אמר, כנגד: 1. מותר חטאת, 2. מותר אשם, 3. מותר

1261 ולכך לא מערב מותריהן עם מותר גזילות ומעילות, משום שלא דומים: שאלו בני שנה ואלו בני שתי שנים, אלו באין לכפר ואלו להכשיר. רש"י.

1262 מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו בשאין בה ידיעה, (שבועות ב.). ואין לנו בהמה ניתקת לרעייה אלא אלו: שכבשה ושעירה הבאים לחטאת יחיד – אין ניתקת לרעייה אלא מתות. רש"י.

1263 ואם באו קרבנות הרבה ולא הצטרכו לקחת מהשופר להקריב על המזבח, אין לו ליטול כלום בעורות שנקנו מן המעות שניתנו בשופר. רש"י.

1264 'אשם' סתם זה אשם גזילות ומעילות ולא מתערב מותרו במותר חטאת, ואשם נזיר ומצורע לא מתערב יחד עם אשם סתם, שזה בין שתי שנים ואיל בן שנה. ואשם מצורע לא מתערב עם אשם נזיר, שאשם נזיר בא להכשירו לנזירות טהרה ואין נותנין מדמו לבהונות, ואין טעונים נסכים, ואשם מצורע נותנין מדמו לבהונות וטעון נסכים ובא להתיירו במחנה. רש"י.

1265 כדא' (תמורה כג.): 'זה מדרש דרש יהודיע הכהן: כל הבא ממותר חטאת וממותר אשם – ילקח בהם עולות: הבשר לה' ועורות לכהנים'. אבל מותר מעות שאר מנחות לא הולכים לנדבת צבור, אלא הוא יוסיף משלו ומביא מנחה אחרת. רש"י.

1266 ואין יכול לצרפן למנת חביתין של מחר, אלא תפול לנדבת צבור, שגם היא נקראת 'חטאת'. רש"י.

אשם נזיר, 4. מותר אשם מצורע, 5. מותר קינין, 6. מותר מנחת חוטא. ויוצא שנחלקו האם מותר עשירית האיפה של כהן גדול הולך לשופר נדבה או מותר קינין.

מותר מנחת עשירית איפה של כה"ג ומבארת הגמרא, ששמואל לא אמר כרבי לנדבה או ירקב אושעיא, כיון שאחד מהשבעה הראשונים

כבר מיועד ל'קינין'. ורבי אושעיא לא שנה 'קינין' כאחד משבעת הראשונים. שואלת הגמרא, והרי מצינו שרבי אושעיא כן שנה 'קינין' בין שבעת הראשונים? עונה הגמרא, שאחד מיועד לקינים עצמם ואחד מיועד למותר קינים. ורבי אושעיא לא אמר כשמואל, שהוא סובר כמי שאומר שמותר עשירית האיפה של כהן גדול ירקב. ששנינו בברייתא, מותר מנחת נדבה, מותר מנחה, ירקב. ונחלקו אמוראים בכוונת הברייתא: רב חסדא אמר, מותר מנחת חוטא נדבה לשופרות, מותר עשירית האיפה של כהן גדול, ירקב. רבה אמר, אפילו מותר עשירית האיפה של כהן גדול לנדבה, אלא מותר לחמי תודה ירקב¹²⁶⁷.

עשירית האיפה של מנחת חוטא ובמחלוקתם נחלקו גם אמוראים אחרים: מותר עשירית האיפה של כהן גדול: רבי

יוחנן אמר נדבה, רבי אלעזר אמר ירקב. שואלת הגמרא ממה ששנינו בשקלים, הכניס מעות מרובים לשקלים, ושקלן, וניתותרו מהם חולין. ומותר עשירית האיפה, ומותר קיני זבין וקיני זבות וקיני יולדות וחטאות ואשמות, מותריהן נדבה. ולכאורה הכוונה למותר עשירית האיפה של כהן גדול? דוחה הגמרא, הכוונה למותר מנחת חוטא.

מותר עשירית של כה"ג אינה כחטאת לא לעניין לבונה ולא לנדבה אמר רב נחמן בר רב יצחק, מסתבר כמי שאמר 'ירקב'. ששנינו בברייתא, נאמר:

"לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא", אמר רבי יהודה, היא קרויה 'חטאת', ואין אחרת קרויה 'חטאת'. לימד על עשירית האיפה של כהן גדול שאינה קרויה חטאת, וטעונה לבונה. וכשם שאין לה דין חטאת לעניין לבונה, גם לגבי מותרת אינה כחטאת אלא תרקב.

משנה

¹²⁶⁷ שלא נקרא 'חטאת', שבפני עצמו אי אפשר להקריבו, שלא מצינו לחם קרב בפני עצמו. ועם תודה אחרת אי אפשר להקריבו, שהרי אין תודה קריבה בלא לחמה!. רש"י.

האומר 'שור זה עולה' ונפל בו מום, אם רצה יביא בדמיו שנים. ואם אמר 'שני שוורים אלו עולה' ונפל בשניהם מום, רצה יביא בדמיהן אחד, ורבי אוסר¹²⁶⁸. 'איל זה עולה' ונפל בו מום, אם רצה יביא בדמיו כבש. 'כבש זה עולה' ונפל בום מום, אם רצה יביא בדמיו איל, ורבי אוסר.

גמרא

שואלת הגמרא, הרי במשנה הקודמת אמרה המשנה שאפילו לחכמים אם אמר שיביא שור במנה לא יכול להביא בדמיו שניים? עונה הגמרא, שכשאמר 'שור זה' ולאחר מכן נפל בו מום, התבטל חיובו ולכן יכול להביא בדמיו שניים. אבל אם לא אמר 'זה', חייב עד שיביאנו.

רבי וחכמים נחלקו בכל הדינים
שבמשנה

מבארת הגמרא שרבי אוסר להביא אחד במקום שניים, שלשיטתו הנודר גדול לא

יביא קטן. ואף על גב שנפל בו מום ונדרו התבטל, מכל מקום רבי לא מתיר לכתחילה. שואלת הגמרא, אם כן היה לו לחלוק גם על הדין הראשון של המשנה וכשנדר אחד לא יוכל להביא שניים? עונה הגמרא, שבאמת רבי חולק על כל המשנה, שהרי חולק גם לגבי הדין של 'כבש זה לעולה' ונפל בו מום ואוסר להביא בדמיו איל, שזה כקטן והביא גדול.

שינוי בהמת קרבן ממין למין

הסתפקו חכמי הישיבה, מי שאמר 'שור זה

עולה' ונפל בו מום, האם יכול להביא בדמיו שני אילים? ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו בברייתא, 'שור זה עולה' ונפל בו מום, לא יביא בדמיו איל שהרי הוא קטן בהרבה משור, אבל מביא בדמיו שני אילים. ורבי אוסר, שהרי צריך להביא לכל איל מנחה בנפרד, וכיון שמביא בשני כלים לא נראה שמקיים נדרו המקורי שבא בכלי אחד. הרי שיכול לשנות ולהביא בהמה ממין אחר. שואלת הגמרא, אם מותר לשנות למין אחר, הרי לחכמים מי שנדר להביא 'שור זה' ונפל בו מום, יכול לשנות מגדול לקטן? עונה הגמרא, שתנאים נחלקו בשיטת חכמים בשור שנפל בו מום אם יכול לשנות מגדול לקטן.

שואלת הגמרא, מדוע רבי אמר שהטעם שלא יביא שני אילים במקום השור כיון שצריך להביא את המנחה בשני כלים במקום בכלי אחד, הרי

1268 לכתחילה; אבל אם הביא - יצא: דכיון דאמר "זה" - אינו חייב באחריותו. רש"י.

רבי אמר במשנה שמי שנדר איל לא יכול לשנות לכבש וכן להיפך?
עונה הגמרא, שתנאים נחלקו בשיטת רבי אם מקפידים על שינוי במנחה
או על שינוי בבהמה.

ובהמשך הברייתא שנינו, אם לא נפל בבהמה מום אלא היא טהורה,
ושינה ובמקום עגל הביא פר, או במקום כבש הביא איל יצא. ומבארת
הגמרא, שדין זה הוא כחכמים החולקים על רבי.

אמר רב מנשיא בר זביד אמר רב, מה ששנו שלחכמים הנודר שור ונפל
בו מום 'רצה יביא בדמיו שני אילים', זה רק כשאמר 'שור זה עולה', אבל
אמר 'שור זה עלי עולה', קיבל על עצמו אחריות להביא עולה אחת ולא
שתי עולות. שואלת הגמרא, ואולי התכוון להביא רק את זה לעולה,
ולכשנפל בו מום התבטל נדרו? אלא כך אמר רב מנשיא בר זביד בשם
רב, שאם אמר 'שור זה ודמיו עלי עולה', התחייב באחריותו.

משנה

האומר 'אחד מכבשי הקדש למזבח', או שאמר 'אחד משורי הקדש', והיו
לו שנים, הגדול שבהן הקדש. ואם אמר 'שלשה', בינוני שבהם הקדש.
'פירשתי איזה מהן ואיני יודע איזה', או שאביו אמר לו לפני מיטתו ואינו
יודע איזה מהם, הגדול שבהן הקדש¹²⁶⁹.

גמרא

מספק נותן את שניהם להקדש מקשה הגמרא, שלכאורה יש סתירה
במשנה. שמהרישא משמע שמקדיש בעין
יפה, שהרי נותן את הגדול. ובהמשך אומרת המשנה שכשיש לו שלש
נותן את הבינוני משמע שמקדיש בעין רעה? אמר שמואל, דעת המשנה
שמקדיש בעין יפה. אלא שכשיש לו שלש, הגדול והבינוני נחשבים
יפים יותר מהקטן. וכיון שלא זוכר איזה נדר, מספק נותן את שניהם.
וכוונת המשנה, שנותן אף את הבינוני. ואמר רבי חייא בר רב, התקנה
לבינוני הוא, שימתין עד שיפול בו מום, ומחלל את קדושתו בגדול, כך
שממה נפשך הבינוני יוצא לחולין¹²⁷⁰.

¹²⁶⁹ דמסתמא מוטב שבהן הקדיש, דכתיב 'מבחר נדריכם' (דברים יב, יא).

¹²⁷⁰ אם מתחילה חשב על הבינוני, הרי נפל בו מום וחיללו בגדול. ואם מחילה נדר את הגדול, נמצא שהבינוני
היה חולין מעיקרא. רש"י.

שור בשוורי הוא לשון חשיבות
ונותן את הגדול

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה, מה
שהגמרא פירשה את המשנה שאף הבינוני

קדוש, זה כשאמר 'אחד משוורי הקדש'. אבל אמר 'שור בשוורי הקדש',
ודאי שהתכוון להקדיש את הגדול שבהם הקדש. שואלת הגמרא, והרי
אמר רב הונא אמר רב חייא בשם עולא, האומר לחבירו 'בית בביתי אני
מוכר לך' יכול לומר לו שמכר לו את עליית ביתו. הרי שמשמעות הלשון
'בית בביתי' לא 'החשובה בביתי'. והוא הדין כשאומר 'שור שבשוורי'?

עונה הגמרא, אין הכוונה עליית הבית אלא מעולה שבביתים.

שור של הקדש שנתערב באחרים

שואלת הגמרא ממה ששנינו, 'שור בשוורי

הקדש לעולה', וכן שור של הקדש שנתערב
באחרים, הגדול שבהם הקדש לעולה. וכן בכל האחרים יש להסתפק אם
התכוון לאחד מהם, ולכן ימכרו לצרכי עולות, ודמיהם חולין¹²⁷¹. הרי
שיש ספק בלשון 'שור בשוורי'? עונה הגמרא, מה שאומרת הברייתא
ש'כולן ימכרו לצרכי עולות', זה על המקרה השני כששור של הקדש
התערב באחרים. שואלת הגמרא, והרי הברייתא אומרת 'וכן' משמע
שדינם שווה? ודחה שיש לפרש שהמילה 'וכן' באה לומר שבשני המקרים
נותן את הגדול להקדש.

יד בעל השטר על התחתונה
שכשמוציא עליו להביא ראיה

עוד שואלת הגמרא ממה ששנינו, 'בית

בביתי אני מוכר לך' ונפל אחד מבתיו,

יכול לומר לו שהתכוון למכור לו את הבית שנפל. וכן מי שאמר. 'עבד
בעבדי אני מוכר לך' ומת, יכול לומר לו שהתכוון למכור לו את העבד
שמת. ולפי רב נחמן שהלשון מורה על חשיבות, יכול לבדוק אם נפל או
מת הגדול הפסיד ואם אחר לא הפסיד? עונה הגמרא, בלוקח הדין שונה
בגלל הכלל ש'יד בעל השטר על התחתונה'. שהרי המוכר מוחזק בביתים
ובעבדים, וזה שבא להוציא ממנו הוא 'מוציא מחבירו' – עליו הראיה.
ומוסיפה הגמרא, שכעת ניתן להעמיד את מה שאמר עולא שהאומר
לחברו בית בביתי אני מוכר לך יכול לתת לו את עליית ביתו, כיון שיד
בעל השטר על התחתונה.

1271 דקדש אינו תופס דמיו, אלא בעל מום שיצא לחולין דנתפסין דמיו בקדושתו; אבל זה שלא יצא לחולין,
ולצורך קדשים נמכר אין דמיו קדושים. וכן לא גזל מהקדש שכן כבר נתן הגדול שבהן. רש"י.